

da sahil yolunu takip ederek Râbiğ vadi-
sinde Ahyâ adıyla anılan suyun yanında ko-
nakladı ve burada Kureyş kervanıyla kar-
şılaştı. 200 kişiden oluşan Kureyş kervanı-
nın başında Ebû Süfyân b. Harb bulun-
yordu. Kervanın başında İkrime b. Ebû Ce-
hil veya Mükrez b. Hafs'ın olduğu rivayet
edilirse de bu doğru değildir. Her iki taraf
birbirine ok atmakla yetindi, müslüman
birliğinin üç katı olan müşrikler savaşa tu-
tuşmayarak geri çekildi. Bu karşılaşmada
ilk oku Sa'd b. Ebû Vakkâs atmış ve bütün
okları isabetli kullanmıştı (Vâkıdî, I, 10).
Bu sebeple müşrikler müslümanlara yar-
dımıcı kuvvetler geldiğini zannederek te-
lâşlandı ve süratle uzaklaştı. Sa'd b. Ebû
Vakkâs Ubeyde b. Hâris'e Kureyş kervanı-
nın takip edilmesini teklif ettiyse de Ubey-
de bunu kabul etmedi ve kayıp vermeden
Medine'ye döndü. Müslümanlara ulaşmak
için müşriklere katılmış olan ve Seniyyetül-
merre'de müslümanların tarafına geçen
Mikdâd b. Amr ile Utbe b. Gazvân da on-
larla beraber Medine'ye gitti (İbn Hişâm,
II, 234).

Ubeyde b. Hâris'in daha geç bir dönem-
de hicretin 2. yılı Rebîülevvel ayında (Ey-
lül 623) görevlendirildiği rivayetinin yanın-
da (Halife b. Hayyât, s. 33) onun İslâm ta-
rihinde Kureyş üzerine gönderilen ilk müf-
reze birliğinin kumandanı olduğu da nak-
ledilir (İbn Hişâm, II, 237; Belâzürî, I, 477).
İhtilâfın sebebi, Hz. Peygamber tarafın-
dan Hamza b. Abdülmuttalib ile Ubeyde
b. Hâris'in aynı günde ve yerde görevlendi-
rilmiş olmasıdır (İbn Hişâm, II, 238). Ham-
za hicretin 1. yılı Ramazan ayında (Mart
623), Ubeyde ise Şevval ayında (Nisan 623)
yola çıkmıştır. Ancak Râbiğ'de müslüman-
larla Mekke müşrikleri arasında ufak çaplı
da olsa ilk defa bir çatışma meydana gel-
diği için öncelik Ubeyde b. Hâris'e verilmiş
olabilir. Ubeyde b. Hâris Seriyyesi adıyla da
anılan bu seriyyede Ubeyde ve beraberin-
dekilerin Hz. Ebû Bekir tarafından bir şi-
irle övüldüğü ve Kureyş kabilesinin meş-
hur şairi Abdullah b. Ziba'râ'nın ona ce-
vap verdiği belirtilirse de bunları eserine
alan İbn Hişâm, bu beyitlerin Hz. Ebû Be-
kir'e ve Abdullah'a atfedilmesinin doğru
olmadığını söylemektedir (es-Sîre, II, 235-
237).

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Megâzî*, I, 10-11; İbn Hişâm, *es-Sîre*
(nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Kahire 1987,
II, 234-238; İbn Sa'd, *et-Tabakât* (nşr. M. Abdül-
kâdir Atâ), Beyrut 1410/1990, II, 4; Halife b. Hay-
yât, *et-Târîh* (Zekkâr), s. 33-34; Belâzürî, *Ensâb*
(Zekkâr), I, 477; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 402;
İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Halil Me'mûn Şihâ),
Beyrut 1418/1997, III, 201; İbn Hacer, *Fethu'l-bâ-*

rî (Hatîb), VII, 84; Nüreddin el-Halebî, *İnsânü'l-
'uyûn*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), III, 136-137; L.
Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Cahid), İstan-
bul 1924-27, III, 195; Köksal, *İslâm Tarihi* (Me-
dine), I, 333-338; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*
(Tuğ), I, 455; Elşad Mahmudov, *Sebeup ve So-
nuçları Açısından Hz. Peygamber'in Savaşları*
(doktora tezi, 2005), MÜ Sosyal Bilimler Enstitü-
sü, s. 42-44; "Râbiğ", *El²* (İng.), VIII, 356.

MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞCI

RÂCIA

(الراجعة)

Sufriyye'ye mensup olan
Sâlih b. Müserrah'tan
(ö. 76/695 [?]) ayrılıp
onun hükümlerini kabul etmeyenlere
verilen ad
(bk. SUFRİYYE).

RA'D SÜRESİ

(سورة الرعد)

Kur'ân-ı Kerîm'in on üçüncü sûresi.

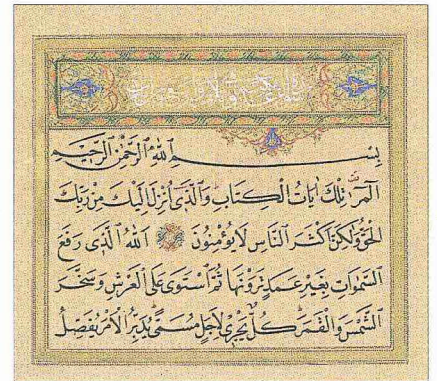
Adını on üçüncü âyetinde geçen ve "gök
gürültüsü" anlamına gelen ra'd kelimesin-
den alır. Kırk üç âyet olup fâsılası , ر , د , ر ,
"ب , د , ر , ع , ق , ل , ن ,
"kî veya Medenî olduğu söylendiği gibi ba-
zı bölümlerinin Mekke döneminde ve bir
bölümünün Medine'de nâzil olduğu da be-
lirtilmiştir. Bununla birlikte üslûbu ve içeri-
diği konular dikkate alındığında sûrenin
Mekke döneminde indiği şeklindeki görüş
ağırlık kazanır. Mekke devrinde nâzil olan
ve hurûf-ı mukattaa ile başlayan Yûnus,
Hûd, Yûsuf ve İbrâhîm sûreleri arasında
yer alması da buna işaret eder. Sûrede,
Allah'ın varlığına, birliğine ve kudretine
dair çeşitli delillerin öne çıkarılması ve Hz.
Peygamber'i Mekkelî müşriklerin baskıla-
rına karşı teselli eden bir üslûbun hâkim
olması, sûrenin Resûlullah'ın amcası Ebû
Tâlib ile hanımı Hz. Hatice'nin vefatından
sonra müşriklerin eziyetlerinin arttığı dö-
nemde nâzil olma ihtimalini kuvvetlendir-
mektedir.

Ra'd sûresinin muhtevasını üç bölüm ha-
linde ele almak mümkündür. Asıl konusu
ulûhiyyet olan birinci bölümde Hz. Pey-
gamber'e indirilen vahyin gerçekliğine vur-
gu yapan ilk âyetten sonra muhatapların
dikkati evrenin yaratılışı ve işleyişine çeki-
lir; bu arada tabiata hâkim olan düzenle
bunun insan hayatının devamına yönelik
işleyişine değinilir; ardından iman hayatın-
da en önemli engeli oluşturan âhiretin in-
kâr edilmesinin şaşılacak bir davranış olduğu
belirtilir (âyet: 1-5). Daha sonra Mekkelî

müşriklerin Resûl-i Ekrem'den maddî-hissî
mucizeler istediği ifade edilir. Resûlullah'ın,
geçmiş dönemlerde olduğu gibi hissî mü-
cize gösterilmesinin ardından inanmadıkla-
rı için ümmetleri helâk edilen peygam-
berlerden olmadığı, onun görevinin hak yo-
la dönmeleri için insanları uyarmaktan iba-
ret bulunduğu anlatılır. Allah'ın engin ilim
ve kudretine çeşitli örnekler verilir. 11.
âyetle Cenâb-ı Hakk'ın meşrû düzenlerini
bozmayan toplumlara lutfettiği nimetleri-
nin devam edeceği belirtilir; Allah'ın birli-
ğine vurgu yapılır, insan onuruyla bağdaş-
mayan putperestlik eleştirilir. Allah'ın da-
vetine olumlu cevap verenler için ebedî
âlemde en güzel mükâfatın hazırlandığı,
olumsuz davranış sergileyenlerin karşıla-
şacakları kötü âkıbetten kurtulabilmek için
yeryüzünün tamamını fedaya razı oldukla-
rı ifade edilir (âyet: 6-18).

Sûrenin ikinci bölümünde, Hz. Peygamber'e
gönderilen vahyin hak olduğunu ka-
bul eden ile bu apaçık gerçek karşısında
kör gibi davranan kimsenin asla eşit ol-
mayacağı dile getirilir ve bunu ancak ak-
lından faydalanmasını bilenlerin anlayabi-
leceği ifade edilir. Sözü edilen akıl sahipli-
lerinin nitelikleri şöylece sıralanır: Bezm-i
eleste Allah'a verdikleri itaat sözünde du-
ranlar, Allah'ın riayet edilmesini emrettiği
şeylere riayet edenler, rablerinden kor-
kanlar, kıyamet günü Allah'ın huzurunda
hesap vermeyi önemseyenler, rablerinin
rızasını elde etme uğrunda sabır göste-
renler, namaz kılanlar, Allah'ın lutfettiği
nimetlerden başkalarını faydalandıranlar,
kötülüğü iyilikle savanlar. Bu kimselerin
cennet ehli olduğu ve oraya babalarından,
eşlerinden ve çocuklarından sâlih olanlarla
birlikte girecekleri haber verilir. Buna kar-
şılık bezm-i eleste Allah'a verdikleri sözü

Ra'd sûresinin ilk âyetleri

tutmayanlar, Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözetmeyenler ve yeryüzünde fesat çıkaranların ilâhî rahmetten yoksun kalıp kötü âkıbete uğrayacakları belirtilir. İkinci bölüm rızık genişletip daraltanın Allah olduğunu ve dünya hayatının refahıyla şımarıp âhiret mutluluğundan mahrum kalanların ziyana uğrayacaklarını ifade eden âyetle sona erer (âyet: 19-26).

Üçüncü bölüm genel anlamda nübüvvet ve özellikle Hz. Peygamber'in risâletiyle ilgilidir. İnkârcıların Hz. Muhammed'den maddî-hissî mûcize talep ettiklerinin bildirilmesiyle başlayan bu bölümde Allah'a yönelen kimseye O'nun hidayet nasip edeceği, böylelerinin Allah'ı anmak ve O'na bağlanmakla huzur bulduğu ifade edilir. Peygambere düşen görevin vahyedilen âyetleri muhataplarına okumaktan ibaret olduğu belirtilir. İnkâra sapanların, sayesinde dağların yürütüldüğü, yerin parçalandığı yahut ölümlerin konuşturulduğu bir Kur'an getirilse bile yine iman etmeyecekleri haber verilir (Mâtürîdî, VII, 429-430). Geçmiş peygamberlerle de alay edildiği, ancak kendilerine mühlet verildikten sonra bunların cezalandırıldığı bildirilir. Allah'ın birliğine ve âhirete temas edildikten sonra (âyet: 33-35) Kur'an'ın ilâhî vahiy ürünü olduğu vurgulanır. Ardından Resûlullah'a hitap edilerek kendisine ve beraberindeki müslümanlara her türlü eza ve cefayı reva görenlerin mutlaka kötü âkıbetle karşılaşacakları bildirilir; onun görevinin tebliğden ibaret olduğu, inkârcılardan hesap sorma işinin ise Allah'a ait bulunduğu hatırlatılır. Mekke müşriklerinin geçmişteki inkârcı ümmetlerde gördüğü gibi hezimet uğrama zamanlarının yaklaştığı haber verilir. Süre Hz. Peygamber'in, nübüvvetini kabul etmeyenlere şöyle söylemesini emreden âyetle son bulur: "Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah ve kitap bilgisine sahip olan kimseler yeter". Vahyin inmeye başlamasından on yıl sonra nâzil olduğu anlaşılan Ra'd sûresinde İslâm dininin temel inanç konularının yanı sıra ibadet ve ahlâk konularına da değinilmekte, inanmayan gruplar akıselime davet edilmektedir. Bunun yanında Hz. Peygamber'e ve ilk müslümanlara sabır tavsiye edilmekte ve geleceğe ümitle bakmaları istenmektedir. Çünkü her zaman olduğu gibi hak galip gelecek ve bâtil yok olup gidecektir.

Bazı tefsir kaynaklarında (Zemahşerî, III, 359; Beyzâvî, II, 349) Hz. Peygamber'e nisbet edilen, "Ra'd sûresini okuyan kimseye daha önce geçmiş ve kıyamet günü ne kadar gelecek olan bulutların ağırlığının on katı sevap verilir ve o kişi kıyamet

günü Allah'la olan ahidlerini yerine getiren kimseler arasında bulundurulur" mealindeki rivayetin mevzû olduğu kabul edilmiştir (Muhammed et-Trablusî, II, 716). Ra'd sûresi hakkında yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır: Halîl el-Gazzâlî İd, *Tefsîru sûreti'r-Ra'd* (Riyad 1403/1983); Seyyid Muhammed Desûkî, *Tefsîru sûreti'r-Ra'd* (Kahire 1986); Hasan Abdülhamîd Veted, *Le'âli's-sa'd fi tefsîri sûreti'r-Ra'd* (baskı yeri yok, 1996); Yûsuf el-Kardâvî, *Dürûs fi tefsîri sûreti'r-Ra'd* (Kahire 1998); Muhammed Abdüllatif Abdül'âtî, *Tefsîru sûreti'r-Ra'd* (baskı yeri yok, 1999). Süre hakkında bazı tezler hazırlanmıştır: Muhammed b. Sa'd ed-Debl, *en-Nazmü'l-Kur'ânî fi sûreti'r-Ra'd* (1399, yüksek lisans tezi, Riyad Câmîati'l-İmâm Muhammed b. Su'ud el-İslâmiyye; baskı: Kahire 1981); Muhammed Abduh Abdurrahman, *Tahrîcû eḥâdîşi sûreti'r-Ra'd min Tefsîri İbn Keşîr* (1401, yüksek lisans tezi, Medine el-Câmîati'l-İslâmiyye). Cevdet Saîd'in *Bireysel ve Toplumsal Değişmenin Yasaları* (trc. İlhan Kutluer, İstanbul 1984) adlı eserinin ana temasını Ra'd sûresinin 11. âyetinde yer alan, "Gerçekten bir toplum kendi meşrû düzenini değiştirmedikçe Allah da o toplumun halini değiştirmez" mealindeki cümle oluşturmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'ân* (nşr. Hatice Boy-nukalın), İstanbul 2006, VII, 429-430; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcûd v.dğr.), Riyad 1418/1998, III, 359; İbnü'l-Cevzî, *Zâdû'l-mesîr*, IV, 299-342; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtiḥu'l-gayb*, XVIII, 230-235; XIX, 2-71; Beyzâvî, *Envârü't-tenzîl*, Beyrut 1410/1990, I, 150-160; Muhammed et-Trablusî, *el-Keşfü'l-ilâhî 'an şedîdi'z-za'f ve'l-mevzû' ve'l-vâhî* (nşr. Mahmûd Ahmed Bek-kâr), Mekke 1408/1987, II, 716; Abdullah Mahmûd Şehhâte, *Ehdâfû külli sûre ve maḳâşidühâ fi'l-Kur'ânî'l-Kerîm*, Kahire 1986, I, 150-160; M. İzzet Derveze, *et-Tefsîrû'l-Hadîs: Nüzul Sıra-sına Göre Kur'an Tefsîri* (trc. Muharrem Önder – Vahdettin İnce), İstanbul 1997, IV, 365-401; Ca'fer Şerefeddin, *el-Mevsû'atü'l-Kur'âniyye*, Beyrut 1420/1999, IV, 185-221; Seyyid Muhammed Hüseyinî – Mahbûbe Müezzîn, "Sûre-i Ra'd", *DMT*, IX, 345-346.

M. KÂMİL YAŞAROĞLU

RADÂ'

(الرَضَاعُ)

Çocuğun,
annesi ya da başka bir kadın
tarafından emzirilmesi
anlamında fıkıh terimi.

Sözlükte "süt emmek; emzirmek" anlamlarındaki radâ' (ridâ') kelimesi terim olarak "bir kadının sütünün emzirme yoluyla ya da başka bir şekilde içilip yutul-

ması" demektir. Sütanneye **murdi'**, **mur-dia**, süt verilen çocuğa **radî'**, sütanne tutan kimseye **müstardî'**, süt akrabalığına **karâbetü'r-radâ'** denir. Radâ' kökünden türeyen kelimeler Kur'an-ı Kerîm'de on bir yerde geçmekte (M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "rd'a" md.), hadislerde de yaygın bir biçimde kullanılmaktadır (Wensinck, *el-Mu'cem*, "rd'a" md.). Emzirmeyle ilgili temel hükümler Kur'an ve Sünnet'te belirlenmiş, bunların ihtihadlarla genişletilerek ele alındığı fıkıh eserlerinde çocuğu emzirme yükümlülüğü konusu nafaka, hidâne, icâre bölümlerinde, emzirmenin evlilik engeli oluşturması radâ' bölümünde incelenmiştir.

Çocuğun gelişimi için insan sütünün hayatı bir öneme sahip olduğu insanlık tarihi boyunca kabul edilegelmiştir. Türkler'de sütün bu yöndeki etkisi sebebiyle "süt hakkı" ve "süt sevinci" gibi tabirler kullanılmıştır. İslâm'dan önce Arap ve İran kültürlerinde bebeklerin tutulan bir sütanne tarafından emzirilmesi geleneği yaygındı. Özellikle şehir halkı daha sağlıklı ve güçlü yetiştirmeleri için çocuklarını bedevî ailelerine verirdi. Hz. Peygamber'in de aynı şekilde bir sütanne tarafından emzirildiği bilinmektedir. Bu tür uygulamalar taraflar arasında bir yakınlık kurulmasını sağlamıştır. Ancak süt hısımlığının bir evlilik engeli oluşturması İslâm dinine has bir hükümdür (J. Chelhod, kaynak göstermeden Câhiliye döneminde de böyle bir kural bulunduğu söyler, *EP* [İng.], VIII, 362). Yahudilik ve Hristiyanlık'ta süt hısımlığı bulunmamaktadır. Kilise hukukunda vaftiz evlâdı ile vaftiz anne ve babası arasında meydana geldiği kabul edilen evlenme yasağı ise mânevî yakınlık sebebine dayanmaktadır. Resûl-i Ekrem'in açıklamalarından (*Müsned*, I, 432; Ebû Dâvûd, "Nikâḥ", 8) İslâm'da süt akrabalığının evlenme engeli sayılmasının, modern tıp tarafından da ortaya konmuş bulunan insan sütünün çocuğun büyüme ve gelişmesindeki eşsiz rolle ve çocukla onu emziren arasında oluşan duygusal bağla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Günümüze kadar bütün fıkıh âlimleri ve İslâm dünyasında yapılmış aile kanunlarının tamamı süt akrabalığından doğan evlenme yasağını kabul etmiştir. 17 Şubat 1926 tarihli Türk Medenî Kanunu'nda (md. 92, 112) süt akrabaları arasındaki evliliğin mutlak butlânla bâtil olacağı hükmü benimsenmişken henüz yürürlüğe girmeden yapılan bir değişiklikle bu hüküm metinden çıkarılmıştır (4 Nisan ve 8 Mayıs 1926 tarihli *Resmî Gazete*'ler; Feyzioğlu, s. 98; ayrıca bk. Fındıkoğlu, III, 181).